

Andrzej Miś

"Encyklopedia Kultury Polskiej XX wieku", red. Antonina Kłoskowska, Wrocław 1991 : [recenzja]

Sztuka i Filozofia 5, 231-233

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOTY O KSIĄŻKACH

Conditio humana a sztuki współczesne. Zakład Estetyki, Instytut Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1991, 85 s.

W serii „Małej Biblioteki Estetyki” wydawanej przez Zakład Estetyki U.J. ukazał się wybór materiałów ogólnopolskiego seminarium estetycznego *Conditio humana a sztuki współczesne*. Po wprowadzeniu P. Mroza *Conditio humana dialog niespełnialnych szans?* czytamy wypowiedź J. Beresia *Nowa treść* i dalej — zapis rozmowy z artystą (z 1989 roku). Tom zawiera też artykuły i szkice F. Chmielowskiego, I. S. Fiuta, J. Krupińskiego, J. Makoty, P. Mroza, A. Nowaka, M. Ostrowickiego, B. Smoczyńskiej, L. Sosnowskiego, B. Szymańskiej, A. Warmińskiego i M. Gołaszewskiej. Tekst ostatni, zatytułowany *Więzień struktury* stanowi próbę syntezy rozważań na temat ludzkiej kondycji w sztuce współczesnej.

A.Z.-J.

Encyklopedia Kultury Polskiej XX wieku. Pojęcia i problemy wiedzy o kulturze. Redakcja: Antonina Kłoskowska. Wydawnictwo „Wiedza o Kulturze”. Wrocław 1991, 248 s.

Prezentację tej publikacji zaczniemy od zacytowania fragmentów *Słowa wstępnego* pióra Mieczysława Klimowicza: „Pomysł opracowania *Encyklopedii Kultury Polskiej XX wieku* powstał w roku 1985 w zespole badaczy skupionych wokół Centralnego Programu Badań Podstawowych «Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja», którego koordynatorem był Uniwersytet Wrocławski. (...) Trud opracowania koncepcji *Encyklopedii* oraz przeprowadzenia licznych i żmudnych czynności, dzięki którym projekt przybiera kształt konkretnego dzieła, wzięli na siebie członkowie Komitetu Redakcyj-

nego, wspierani w tym przez grupę tworzącą Zespół Redakcyjny. Ośrodkiem organizacji prac nad *Encyklopedią* jest Pracownia usytuowana w warszawskim Instytucie Kultury Ministerstwa Kultury i Sztuki. Edytorem serii tomów *Encyklopedii* będzie utworzone przy Uniwersytecie Wrocławskim — głównie na potrzeby *Encyklopedii* — wydawnictwo «Wiedza o Kulturze» (s. 7). A oto co pisze Sław Krzemień-Ojak, redaktor naczelny *Encyklopedii*: „Przedmiotem opisu jest w *Encyklopedii* kultura w jej szerokim ujęciu. (...) Ogromny ten materiał będzie przekazywany Czytelnikom w serii tomów, w miarę potrzeb ilustrowanych, o objętości na ogół ok. 400–500 stron i o kształcie edytorskim zbliżonym do formy tomu pierwszego. Poszczególne tomy, obejmujące hasła powiązane tematycznie lub problemowo, pojawiać się będą w druku sukcesywnie w nakładach o takiej liczbie egzemplarzy, na jaką zgłoszone zostanie zapotrzebowanie. Przewidujemy, iż w sumie ukaże się ich około czterdziestu. Tę serię haseł słownikowych uzupełni zaś ponadto osobna, choć stowarzyszona z *Encyklopedią* subseria *Studia i Materiały*, w której znajdą miejsce różnego rodzaju teksty rozszerzające i pogłębiające zawartą w *Encyklopedii* analizę i interpretację poszczególnych wybranych ważnych zagadnień” (s. 10). I wreszcie redaktorka naukowa pierwszego tomu: „W niniejszym tomie prezentujemy wybór haseł ogólnych i teoretycznych, stanowiących jakby wprowadzenie do lektury tekstów z pozostałych działów poświęconych już bezpośrednio kulturze polskiej. Taki porządek prezentacji wydaje się właściwy — informacje o charakterze ogólnym będą wprowadzeniem do informacji o charakterze opisowym” (s. 14).

Jak z tych oświadczeń widać, mamy do czynienia z zamierzeniem naukowym i wydawniczym ogromnym. Bardzo przy tym krzepiącym: dobrze jest w dzisiejszych czasach poczytać, że planuje się publikację czterdziestu tomów opracowań naukowych, subserii nie licząc...

Na razie mamy tom pierwszy, a w nim obszerne artykuły napisane przez najwybitniejszych polskich humanistów: Antonina Kłosowska opracowała hasła *Kultura* i *Kultura narodowa*, Aldona Jawłowska hasło *Kontrkultura*, Maria Renata Mayenowa hasło *Język*, Jan Szczepański hasła *Inteligencja* i *Intelektualiści*, Stefan Amsterdamski hasło *Nauka*, Jerzy Szacki hasła *Ideologia* i *Tradycja*, Bogusław Sułkowski hasło *Zabawa*. Tom zawiera też *Indeks nazwisk* i *Skorowidz rzeczy*. Wyobrażam sobie, że ostatni tom encyklopedii złożony będzie z samych takich różnorodnych indeksów, odsyłających do całego wydawnictwa, że będą

tam też tabele chronologiczne, dane statystyczne i może hasła osobowe.

Wymienione już nazwiska Autorów pierwszego tomu gwarantują najwyższy poziom naukowy tekstów. Szkoda tylko, że — zapewne ze względów technicznych — zdecydowano się opublikować ten tom bez takich w oczywisty sposób potrzebnych haseł jak choćby *Sztuka*, *Filozofia* czy *Religia* (choć oczywiście poszczególni Autorzy wspominają o tych formach kultury symbolicznej). Znajdziemy je zapewne w następnym tomach, ale o jakości encyklopedii stanowi też jej przejrzystość.

Andrzej Miś

Maria Gołaszewska (red.): *Estetyka w świecie. Wybór tekstów — t. III*. Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1991, 251 s.

We *Wprowadzeniu* Redaktorka tomu pisze, iż jego tematyka (znacznie okrojona w stosunku do planowanej) „została pogrupowana w cztery działy, odzwierciedlające najżywsze tendencje w estetyce naszych czasów”, przede wszystkim — postmodernizm. W dziale *Teoria i praktyka postmodernizmu* zamieszczony został tekst wykładu znanego niemieckiego filozofa H. Lübrego pt. *Muzealizacja. O powiązaniu naszek teraźniejszości z przeszłością* (bodaj pierwszej przekład Lübrego na język polski...), nieznaną artykuł Jencksa *Wartości postmoderny*, Davidsona *Ekophrasis a postmodernistyczne wiersze—obrazy* oraz M. Rose *Postmodernizm: rozważania nad teorią i praktyką innowacji*. Część II — *Z kręgu współczesnej estetyki anglosaskiej* — zawiera pięć tekstów, z których najciekawszy jest z pewnością A. C. Danto *Dzieło sztuki a zwykle przedmioty* — fragment szeroko już dyskutowanej w świecie książki *The Transfiguration of the Commonplace*. W trzecim dziale, zatytułowanym *Hermeneutyka*, znajdujemy cztery przekłady prac autorstwa D. Stewarta, T. Mc Evilly'ego, M. Shapiro i T. Airaksinena. Nurt określony mianem *Postempiryczne perspektywy estetyki* reprezentują teksty C. F. Munro oraz O. Kenshura.

Tom, jak i poprzednie, opatrzone jest notami o autorach. Wiele z tłumaczonych tekstów pochodzi ze światowego Kongresu Estetyki w Nottingham z 1988 r.

A.Z.-J.

Maria Gołaszewska (red.): *Nauka o pięknie. Rozprawy z po-*